

ДОГЛЯДАЧ КОБЗАРЯ

Григорій САНИЧ

ВІН залишив вагомий слід в культурному житті України і, зокрема, Охтирки та занедбав свій літературний талант через елементарне безгрошів'я

Постать Василя ГНИЛОСИРОВА довго залишалася в затінку історії, хоча був він обдарованою, непересічною особистістю. Про нього з повагою говорили сучасники – корифеї української культури Михайло СТАРИЦЬКИЙ, Володимир НАУМЕНКО, Микола ЛИСЕНКО. Він був другом видатного мовознавця-філософа Олександра ПОТЕБНІ.

Харківська громада

Василь був позашлюбною дитиною гусарського полковника Антона ГАВРИША та паньки з українського дворянського роду Наталії ГАНДЖІ. Щоб «прикрити гріх», березневого світанку 1836 р. на хуторі Гавришівка Кобиляцького

ФОТО З ІНТЕРНЕТУ

ДОСЬЄ

ВАСИЛЬ СТЕПАНОВИЧ ГНИЛОСИРОВ (1836 - 1900) - український педагог, письменник, публіцист, етнограф, фольклорист, просвітянин, громадський діяч, літописець, хранитель могили Тараса Шевченка на Чернечій горі. Збирав пожертвування на видання українських підручників і передавав їх М.Костомарову. Разом з колегами їздив з українськими книжками від села до села, ніс слово просвіти людям, знайомлячись з народним побутом, звичаями, усною народною творчістю. Завідував Канівським двокласним училищем. Разом з братом Тараса Шевченка боровся за впорядкування Тарасової гори.

р-ну Полтавської губернії батько замотав новонародженого в хустку і відвіз у бездітну сім'ю управителя поміщицького маєтку Степана ГНИЛОСИРОВА. Там всиновили хлопчика, дали своє прізвище і стали для нього справжніми батьками.

Навчався Василь спочатку у приходському, а потім у повітовому училищі і у Першій Полтавській гімназії. У 1857 р. він вступив до Харківського університету на медичний факультет, а у 1861 р. перейшов на історико-філологічний факультет. Під час навчання він став одним із організаторів і активних членів «Харківської громади». Він займався також збиранням пожертв на видання українських посібників. У зв'язку з нестачею україномовних книжок, особливо підручників, Василь Гнилосиров звернувся з листом-проханням до Тараса ШЕВЧЕНКА, котрий відгукнувся на нього, надіславши близько 3000 примірників свого «Букваря».

Охтирка - Канів

Своє навчання Василь в університеті так і не закінчив че-

▲ ДОСЛІДНИК І ПРАЦЕЛЮБ. Василь Гнилосиров турбувався за інших і забував про свій добробут

рез відсутність надійної матеріальної підтримки. Склав іспит на звання вчителя російської словесності і у 1861 р. розпочав педагогічну діяльність в повітовій школі в Охтирці, в якій пропрацював майже три роки.

Саме тоді під час літніх канікул разом із своїми однодумцями, відомими мовознавцями і етнографами Пантелеймоном КУЛШЕМ, Олександром ПОТЕБНЕЮ, Дмитром БАГАЛІЄМ Василь здійснював етнографічні експедиції, збираючи пісні, записуючи народні обряди і звичаї. Свої враження від цих поїздок він детально описав у нарисі «Пять дней из жизни харьковского студента (Вічній пам'яті Т.Г.Шевченка)» на сторінках «Основи» (1862, № 10). Маршрути подорожування можна встановити в Національній бібліотеці України ім. В. ВЕРНАДСЬКОГО за знай-

деною серед паперів Василя Гнилосирова картою Охтирського, Богодухівського, Лебединського, Сумського, Суджанського, Гайворонського та інших повітів.

В Охтирці Василь організовував для населення міста недільні школи, складав український орфографічний словник. В одному з листів він оповідав про справи в цій царині: «Ми в Охтирці після Великодніх свят теж скремсали Вечерниці, щоб допомогти трохи недільній школі, і зібрали з нащадком 50 карб. грошей».

У 1864 р. Василь повернувся до Харкова, де викладав в училищі й гімназії російську мову. Потім влаштується вчителем у Звенигородське двокласне міське училище, а у 1873 р. отримав місце штатного наглядача такого ж училища в Каневі. Окрім російської мови, він викладав ще й історію та географію, працював його директором.

Період життя й діяльності в Каневі можна з повним правом назвати шевченківським: одним з основних обов'язків, виконуваних за велінням

душі й за дорученням Київської громади, було збереження й догляд за могилою поета. Він також був ініціатором створення «Книги для відвідувачів», написав рукописну книжку «До історії могили Т. Г. Шевченка».

Василь Гнилосиров залишився доживати віку в Каневі. Пішов із життя 22 жовтня 1900 р. і був похований на Канівському цвинтарі, але його могила не збереглася до наших днів.

Публікації його, підписані псевдонімом А. Гавриш, лише зрідка з'являлися на сторінках журналів «Основа», «Киевская старина», на шпальтах газети «Заря». Окремими виданнями виходили поема «Закохана» (1893), казка «Царівна - русалка» (1895), а в 1897 р. - збірка оповідань.

Ще в 1888 р., відповідаючи на докірливе звинувачення давнього друга Олександра Потебні за те, що занедбав свій літературний талант, Василь Гнилосиров висловив жаль, що так склалося його життя, що він не встиг нічого написати, бо «заїдала праця за шматок хліба». ¶

В Каневі Василь Гнилосиров створив «Тарасову світлицю» - перший у світі народний музей поета
